

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége

HÍRLEVÉL 2004/4.

Hírek, közérdekű információk, rövid tájékoztatók a MOKSZ 2004. évi munkájáról

TARTALOMJEGYZÉK

1. „Informatio Medicata 2004”	3
2. Digitalizálási útmutató a MINERVA Project ajánlásai alapján	4
3. ECDL Multimédiás oktatórendszer	5
4. Bioetika	6
5. Fontosabb orvosszakmai portálok	38

1. „INFORMATIO MEDICATA 2004”

Hagyományosnak egyáltalán nem nevezhető módon tartotta 2004. október 13-14-én a Magyar Orvosi Könyvtárosok Szövetsége (MOKSZ) éves közgyűlését a Semmelweis Egyetem Nagyvárad téri Elméleti Tömbjében. A rendezők (Dr. Vasas Livia a MOKSZ elnökeként, a Semmelweis Egyetem különböző egységeinek és a KOKI könyvtárosai) nem titkolt szándéka volt, hogy az eddig évente megrendezésre kerülő eseményt ettől az esztendőttől kezdve nem a megszokott formában szervezik meg. Az „INFORMATIO MEDICATA” konferenciára invitáló meghívó ezentúl egy nem csupán nevében, de formájában, tartalmában, légkörében is megújuló közgyűlést jelent.

A rendezvény programja, az elhangzott előadások prezentációi egytől-egyig megtalálhatóak már a MOKSZ honlapján (<http://www.clib.dote.hu/moksz/>), s aki ott lehetett, biztosra veszem, már többször is odakattintott, hogy legalább a hallottakat felfrissítse. A program részletes ismertetése így szükségtelen. Azt azonban ki kell emelni, hogy az eddigiektől eltérően nem csupán a MOKSZ éves tevékenységéről, programjairól, a következő hónapok tervezett feladatairól hallottunk, de szakmánk, hivatásunk múltja, jelene, jövője is körvonalazódott a meghívott magyar és külföldi szakemberek előadásai során. Szóba került szinte valamennyi olyan kérdés, amely mindenképpen új és túlzás nélkül állíthatjuk, nem egyszerű módon orvosolható feladatot jelent napjaink információs szakembereinek.

Melyik magyar orvosi könyvtárost ne érdekelné a szomszédos országokban dolgozó kollégák gondolja, öröme, vagy az EU-s csatlakozás során kialakult helyzetek, problémák, kihívások ott és itthon. Kit ne foglalkoztatott volna még az elektronikus információhoz való hozzáférés lehetősége, módja ez e téren szerzett tapasztalatok, az azt felhasználók véleménye, elégedettsége, a folyóiratok (és így egy kicsit egészségügyi szakembereink) „értékének” megállapításában oly nagy szerepet játszó impakt faktorról kapcsolatos kérdések? Ki ne szeretné összehasonlítani saját könyvtárának szolgáltatásainak színvonalát, elért eredményeit, felszereltségét másik orvosi könyvtárral?

Aki nem tudott részt venni a konferencián, az okvetlenül látogasson el a MOKSZ honlapjára és legalább virtuálisan kárpótolja magát, hisz az „INFORMATIO MEDICATA 2004.” hangulatát, pezsgését, a szünetben zajló szakmai viták moráját, a kiállítók sokaságát, a továbbképző tréningek hasznosságát, a finom ennivalók, frissítők illatát, a Peter Pan együttes – szó szoros értelmében – táncrea ingerlő muzsikáját sajnos nélkülözni kénytelen.

Gracza Tünde

2. Digitalizálási útmutató a MINERVA Projekt ajánlásai alapján

Az elmúlt években a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárában is indultak digitalizálási projektek. Az eredmények mellett folyamatosan érzékeljük a digitalizálási szakirodalom hiányát. Most örömmel üdvözljük a MINERVA Working Group (Ministerial Network for Valorising Activities in Digitisation – Európai Miniszteriális Együttműködés a Digitalizálási Programok Összehangolására) kiadásában megjelent, és az OSZK műhelykonferenciáján bemutatott Good Practice Handbook magyar fordítását (ford. Mező Zoltán, szakmai ellenőrzés: Káldos János), amely nagy segítséget nyújthat a digitalizálással foglalkozó közgyűjteményeknek, beleértve a MOKSZ könyvtárait is. A legfontosabb tudnivalók vázlatát itt ismertetem. Azok részletezése megtalálható a <http://www.minervaeurope.org> és a <http://mek.oszk.hu/minerva> címeken.

Irányelvek:

- a digitalizálási projekt megtervezése
- a digitalizálandó anyag kiválasztása
- a digitalizálás előkészítése
- a forrásdokumentumok kezelése
- a digitalizálási folyamat
- a digitális anyag megóvása
- metaadatok
- kiadványok
- a szellemi termékekre vonatkozó és a szerzői jogokkal kapcsolatos kérdések
- a digitalizálási projekt irányítása

A digitalizálási projekt megtervezése

- Mi az elvégzendő feladat?
- Kik fogják végrehajtani?
- Hol lehet kivitelezni?
- Mikor lehet elkezdni?
- Hogyan fogják megvalósítani?

A kiválasztás kritériumainak meghatározása

- Olyan anyagot digitalizáljunk, amely nem, vagy csak korlátozottan érhető el.
- Nagy érdeklődésre számot tartó anyagok esetén biztosítsunk könnyebb és szélesebb körű hozzáférést
- Vegyük figyelembe a forrásanyag állapotát!
- A sérülékeny anyagok megóvása érdekében biztosítsunk digitális másolatot!
- Ne tévesszük szem elől a projekt tartalmi célkitűzéseit!
- Tartsuk be a szerzői jogokkal és szellemi termékekkel kapcsolatos jogszabályokat!
- Vizsgáljuk meg, hogy létezik-e más digitális másolat!
- Ne feledkezzünk meg a digitalizálás költségeiről!
- Vizsgáljuk meg az eredeti anyagot az online megjeleníthetőség szempontjából!

A digitalizálás előkészítése

Biztosítani kell a megfelelő technikai felszerelést. Ez általában azt jelenti: olyan digitális kép készítésére alkalmas berendezések (szkennerek, digitális kamerák) amelyek megfelelő számítógépes bázishoz kapcsolódnak (számítógép, operációs rendszer, hálózat stb.). Két digitalizálási módszert különböztetünk meg az eszközök alapján: a szkennelést és a digitális fényképezést. A projekt megvalósításához szükséges berendezések hiánya, vagy a digitalizálási technológiában való jártasságok hiánya esetén alkalmazhatunk külső céget, akik az intézmény megbízásából végzik a digitalizálást.

A forrásdokumentumok kezelése

Igyekezzünk csökkenteni a digitalizálás káros hatásait, különösen a ritka és nagy értékű dokumentumok esetében. Fontos a digitalizálásra kerülő dokumentumok kezelésével megbízott szakember tudása.

A digitalizálás folyamata

A digitális képkészítés technikai megoldásai különbözők lehetnek. A legtöbb projektben szkennereket, digitális fényképezőgépeket és optikai karakterfelismerő (OCR) szoftvereket alkalmaznak.

A digitális anyag megóvása

Minden digitalizálási projekt célja a digitalizált anyag hosszútávú megőrzése és a hozzáférhetőség biztosítása. Az eredeti digitális anyag és a kapcsolódó metaadatok megőrzése segít abban, hogy ne kelljen többször digitalizálni dokumentumokat.

Kiadványok

A publikáció magában foglalja az elkészített anyag feldolgozását. A közzététel a legtöbb esetben az Interneten való megjelentetést jelenti. A feldolgozás a kép- hang-vagy videó fájl méretének, minőségének és letöltési idejének csökkentését jelenti.

A szellemi termékekkel és szerzői jogokkal kapcsolatos kérdések

A nem jogvédett anyagok, pl. régi könyvek vagy újságok nem okoznak problémát. Kívülálló személy által birtokolt szerzői jog esetében csak az ő engedélyével lehet publikálni a dokumentumot.

A digitalizálási folyamat irányítása

Mint minden projekt sikeressége – így a digitalizálásé is – nagymértékben függ az irányítástól. Határozzunk meg és dokumentáljunk minden lépést, amit egy adott tétel digitalizálása közben követnünk kell!

- a digitalizálandó anyag megkeresése a tárolás helyén
- tisztítás vagy előkészítés
- szkennelés vagy fénykép készítése
- a forrásanyag visszaszállítása a tároló helyre
- a fájlok elnevezése
- a fájlok tárolása
- a nagyméretű elsődleges fájlokból kisebb, online változatok készítése
- tárolás szervereken vagy egyéb adathordozókon.

Minél nagyobb a projekt, annál inkább szükséges az eljárások és munkafolyamatok kialakítása, pl. a kiválasztott tételeket hogyan szállítsuk a digitalizáló munkaállomáshoz (egyenként, naponta, hetente stb.). A projekt zavartalan működését biztosító külső személyzet (alvállalkozó) címét, telefonszámát, egyéb elérhetőségeiket is tartsuk készenlétben!

Várhegyi Erzsébet

3. ECDL - Multimédiás Oktatórendszer

Az IHM által kiírt „eMagyarország Pontok” pályázat nyertes pályázói a számítástechnikai eszközökön kívül kaptak egy 7 modulós ECDL oktató csomagot. A csomag tartalmaz modulonként (IT-Alapismeretek, Operációs rendszerek, Szövegszerkesztés, Táblázatkezelés, Adatbázis-kezelés, Prezentáció, Információ és kommunikáció) egy-egy füzetet, és egy multimédiás oktató CD-t. A CD-n a leírásokon kívül találunk feladatgyűjteményeket valamint filmlejátszásokat, melyek elősegítik a

felhasználói szintű elsajátítást. A korábban megküldött „tartalomjegyzék” megkönnyíti a CD tartalmában való eligazodást.

4. Bioetika

Ferencz Antal^{1, 2}:

Néhány szó a bioetikáról

Manapság egyre többször hallunk a bioetikáról, és egyre többen érdeklődnek, hogy mit is értünk pontosan a bioetika fogalom alatt. Ez a rövid tájékoztató azoknak szól, akiknek az intellektuális érdeklődését felkeltette a bioetika megjelenésének, elterjedésének, és országos, regionális és nemzetközi hatása intenzív növekedésének a jelensége.

Előzmények

A bioetika fogalom 1970-ben született meg, de nem előzmények nélkül. Az emberi élet fokozott védelmének a szükségességére a II. Világháborút követően döbbsen rá az emberiség. Elsősorban a náci emberkísérletek szörnyűségei nyomán váltak szükségessé az azonnali intézkedések (Nürnbergi Kódex³), de az emberen végzett kutatások során tapasztalható visszaéléseket is meg kellett előzni (Orvosok Világszövetsége – World Medical Association – WMA: Helsinki Nyilatkozat, 1. verzió 1964). Kiemelkedő jelentőségű a bioetika előzményei között Fletcher és Ramsay munkája.

A bioetika fogalom megjelenése és tartalma

A bioetika fogalom és koncepció 1970-ben született meg. A fogalom megalkotója VR Potter, mély filozófiai érdeklődésű és munkásságú rákkutató. Ő az alábbi hat kiindulási pontot választotta a bioetika fogalom és koncepció kidolgozásához⁴: a rend és a rendezetlenség közötti viszony kérdése; a veszélyes tudás koncepciója; az emberi haladás és az ember túlélésének a kérdése; a jövő iránti kötelezettségek; a technika fejlődése a felügyeletének problémája; és, az interdiszciplináris együttműködés szükségessége.

A bioetika fogalom talán legjobb, legtömörebb meghatározása – megítélésünk szerint nemzetközi mércével mérve is – az MTA jelenlegi elnökétől, Vizi E. Szilvesztertől származik. Vizi megfogalmazásában „a bioetika a tudomány és a technika új eredményei nyomán kialakuló, az életre vonatkozó új etikai problémákkal foglalkozó tudomány.”⁵ Ez a meghatározás értelemszerűen nem csupán az emberi életre vonatkozik, hanem az egész élővilágra, és a környezetnek az emberi életre és az egész élővilágra kifejtett hatásaival is.

A fentiekhez kapcsolódik, hogy a bioetika nem egyetlen szakterület kompetenciája. Noha kialakulásakor elsősorban az emberi élet kérdései álltak a bioetikai elemzések középpontjában, ez már hosszú évek óta megváltozott, és a környezetvédelem, a természetvédelem, az állatvédelem, az egész bioszféra védelem is a bioetikai elemzések részévé vált. Mivel a bioetika nem csupán a szoros értelemben vett tudományos és technikai kérdésekkel foglalkozik, hanem globális szemléletmód, a bioetika multidiszciplináris szakterület. Filozófiával, etikai kérdésekkel foglalkozó tudósok, jogászok, jogalkotók, orvosok, biológusok, közgazdászok, teológusok, a média felelősen gondolkodó résztvevői, agrár szakemberek, politikusok, szinte a közelet és a civil szféra minden szereplője részt vesz a bioetika kérdéseinek a vizsgálatában.

¹ Egyetemi tanár, a Magyar Bioetikai Társaság elnöke

² Levélcím: Magyar Bioetikai Társaság, 1162 Budapest, Andrássy út 132

³ Idézi: Gaizler ill. Gaizler és Nyéky

⁴ Potter VR: 1971

⁵ Vizi, 1992

A fentiekből az is kitűnik, hogy a bioetika elsősorban az orvosbiológiai, biológiai és általában véve az élővilágot és az életet érintő kutatásokkal és az új eljárások bevezetésével kapcsolatos kérdéseket vizsgálja, és fogalmaz meg alapelveket és tesz ajánlásokat ezek szabályozására.

A bioetika alapelvei

A Potter által választott kiindulópontok nem váltak a bioetika alapelveivé. Több előzményre támaszkodva Beauchamp és Childress⁶ fogalmazta meg először a bioetika alapelveit, amelyek – noha számosan bírálták is ezeket – az 1970-es évek végétől kezdődően általánosan elfogadottak mind szakmai, mind egyéb nemzetközi, regionális és országos fórumokon, és érvényüket máig nem veszítették el. Ezek az alapelvek: az autonómia tiszteletének az alapelve; a nem ártás alapelve; a jótékonyság alapelve, és az igazságosság alapelve.

Fontos, hogy ezen alapelvek közül egy-egy kérdés vizsgálata során egyiknek se legyen domináns prioritása, és ne fordulhasson elő, hogy egyik vagy másik, vagy akár több is sérüljön egy-egy esetben. Ezen alapelvek hatására jellemző, hogy a hazai egészségügyi törvény⁷ is számos területen elsősorban ezeken az alapelveken nyugszik.

Röviden foglalhatóak össze a perszonalista bioetika alapelvei is⁸. Ezek: az emberi fizikális élet védelmének alapelve; a szabadság és a felelősség alapelve; a totalitás alapelve, más szóval kifejezve a gyógyítás alapelve; és, a szocialitás és szubszidiaritás alapelve.

Az ezredforduló jelentős változást hozott nemzetközi szinten a bioetika alapelveinek kérdéskörében is. Ezt a változást elsősorban a genetika bámulatos új eredményei, és ezen új ismeretekkel és lehetőségekkel együtt megjelenő új bioetikai problémák indukálták. A főszerepet e változásokban az ENSZ egyik szervezete, az UNESCO⁹ játszotta. A bioetika alapelvei terén a mérföldkövet a „Universal Declaration on the Human Genome and Human Rights”¹⁰ c. egyetemes nyilatkozat jelentette. Az UNESCO most azt szorgalmazza, hogy az egyetemes nyilatkozatban lefektetett alapelvek váljanak a bioetika nemzetközileg elfogadott, az ENSZ tagállamok részére szinte kötelező érvényű alapelveivé¹¹. Az is megjelent ebben a dokumentumban, hogy az UNESCO nemzetközileg általánosan elfogadható ajánlást dolgozzon ki a bioetikai kérdések elemzése számára. Az egyetemes nyilatkozat súlyát és nemzetközi horderejét az adja meg, hogy nem csupán az UNESCO fogadta el egyhangúlag, hanem 1998-ban az ENSZ Közgyűlés és jóváhagyta¹².

Az UNESCO 1997-ben kiadott Egyetemes Nyilatkozatában a leggyakrabban szereplő alapelvek: az emberi méltóság tisztelete (respect of human dignity); az alapvető szabadságjogok tisztelete (respect of fundamental freedoms); az emberi jogok tisztelete (respect of human rights); a magánéleti titoktartás és a bizalmas adat- / információkezelés tisztelete (respect of privacy and confidentiality). Hangsúlyosan szerepelnek benne pl. a következők is: igazságosság és esélyegyenlőség; autonómia; személyi / magánéleti titoktartás és bizalmas adatkezelés; tájékozott beleegyezés, vagy pl. tudományos integritás, és demokratikus vita / megvitatás. Valójában az egész Egyetemes Nyilatkozat önmeghatározása, hogy alapelvek (összessége). (A genetikai adatok kérdésével kapcsolatban az UNESCO 2003-ban Nemzetközi Nyilatkozatot¹³ adott ki az emberi genetikai adatokról.)

⁶ Beauchamp és Childress, 1994 és korábbi kiadások; 1. Kiadás 1979

⁷ 1997 évi CLIV. tv.

⁸ L. Sgreccia

⁹ L. a Bibliográfiában: az Egyesült Nemzetek és szervezetei között az UNESCO dokumentumai

¹⁰ L. UNESCO, 1997 November

¹¹ L. UNESCO-IBC 2003, UNESCO-IGBC 2004

¹² L. UNESCO-IGBC 2004

¹³ UNESCO 2003: International Declaration on Human Genetic Data (UNESCO, October 2003)

Az ENSZ mellett, mint a Világon az egyik legjelentősebb regionális szervezet, az Európai Unió is jelentős aktivitást fejt ki a bioetika terén, beleértve a genetikai és a klónozási tevékenységek átfogó bioetikai elemzését is¹⁴.

Az Európai Bizottság (European Commission) 2004-ben a genetika kérdéseivel kapcsolatban kidolgozta az „A 25 ajánlás a genetikai vizsgálatok etikai, jogi és társadalmi következményeivel kapcsolatban”¹⁵ c. dokumentumot. Az 1997-ben megszületett „Oviedo-i Konvenció” az előkészítési fázisában mint „Bioetikai Konvenció” került kimunkálásra¹⁶, és ez emelkedett törvényerőre Magyarországon (2002. évi VI. tv.)¹⁷.

Bioetikai testületek, fórumok, központok

Ma már, a bioetika fogalom megszületése után 34 esztendővel a bioetikának számtalan fóruma van. Ezek többsége országos fórum, ezek jelentőségét azonban jelentősen meghaladják a regionális és nemzetközi testületek, fórumok, központok.

Országos szinten szinte minden országban működnek ma már hivatalos bioetikai testületek. Ezek pl. az Egyesült Államokban és Franciaországban az elnök tanácsadó testületeként működnek, és foglalnak állást a tudomány és a technika új eredményei nyomán fellépő új etikai problémákkal kapcsolatban (pl. klónozás, embrió kísérletek, xenotranszplantáció, biodiverzitás, géntechnológia, orvostudományi kutatások, új gyógyszerek klinikai kipróbálásának szabályozása, stb.). Magyarországon elsősorban az Egészségügyi Tudományos Tanács (ETT) keretében működő Tudományos és Kutatásetikai Bizottság (TUKEB) végzi ezt a tevékenységet¹⁸. A bioetikára támaszkodva végzik a tevékenységüket hazánkban a Regionális és az Intézeti Kutatásetikai Bizottságok is, és ezek így működnek már igen sok országban, mind az EU-ban, mind az EU-n kívül.

Regionális szinten számunkra az Európai Unió és szervezeteinek a tevékenysége a legjelentősebb¹⁹. Ezek dokumentumai már a hazai törvényhozás számára is meghatározóak²⁰.

Nemzetközi szinten az ENSZ és szervezetei – közülük is elsősorban az UNESCO –, a szakmai szervezetek (pl. WMA, CIOMS, stb.)²¹, ill. a világvallások helyi²² ill. nemzetközi²³ dokumentumait említjük ezen a helyen. Az UNESCO-n belül két bioetikai bizottság is működik: az International Bioethics Committee (IBC), és az Intergovernmental Bioethics Committee (IGBC). Az Orvosok Világszövetsége (WMA) dokumentumai közül a legismertebbnek a Helsinki Nyilatkozat²⁴ tekinthető.

Nem-kormányzati szervezetek (non-governmental organisations) is kiemelkedő tevékenységet fejtenek ki a bioetika területén. Ezek többsége szakmai szervezet²⁵, de számos önálló bioetikai társaság is működik, hazánkban pl. a Magyar Bioetikai Társaság.

¹⁴ L. az Európai Unió dokumentumai

¹⁵ *A szerző ezúton mond köszönetet Ms. Barbara Rhode igazgató asszonynak, az EU European Council European Group on Ethics in Science and New Technologies vezetőjének a dokumentum angol és magyar szövegének megküldéséért*

¹⁶ Council of Europe, 1997

¹⁷ L. Törvények

¹⁸ A TUKEB 1990 és 1999 között hozott határozatait l. Vizi 2003

¹⁹ L. Bibliográfia: Európai Unió és szervezetei

²⁰ L. Bibliográfia: Törvények

²¹ Gazdag összeállítás pl.: Fluss

²² L. pl. Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2003

²³ L. pl. Evangelium vitae

²⁴ L. World Medical Association

²⁵ L. pl. Fluss

A bioetika koncepció megjelenése után hamarosan bioetikai központok is kialakultak. Az úttörők ezen a területen a Hastings Center és a Kennedy Institute for Bioethics voltak az Egyesült Államokban.

Jelenleg már több ezer bioetikai központ működik világszerte, elsősorban egyetemeken ill. egyetemekhez csatoltan. Európában – és talán a Világon – ma a Deutsches Referenz-Zentrum für Ethik in den Biowissenschaften (DRZE) rendelkezik a legnagyobb bioetikai adatbázissal. A DRZE szorosan együttműködik az EU brüsszeli központjával, elsősorban az Európai Bizottságon belül működő European Group on Ethics in Science and New Technologies igazgatósággal.

A bioetika és a könyvtártudomány

A fentiekből már szinte magától értődően következik, hogy a bioetikának az országos, regionális, nemzetközi feladatai nem láthatók el professzionális, korszerű, hatékony, nemzetközi elérhetőségű könyvtári tevékenység nélkül.

A bioetikára vonatkozó könyvtári feladatok nagyságát néhány számadattal szeretnénk bemutatni. Az Interneten keresve e közlemény elkészítésének az idejében a következő adatokat találtuk. A bioetika angol megjelölése („bioethics”) 716.000 címet eredményezett. A német „bioethik” szó 103.000 hivatkozást hozott, a francia „bioéthique” 7.570-et, a „bioetik” (pl. balti országok) szó 6.180, és még a „bioetika” (magyar és más – elsősorban közép-európai – országok nyelve) is 4.140-et. Hatalmas feladat a számtalan bioetikai témájú publikáció, bioetikai folyóirat (hazánkban pl.: Magyar Bioetikai Szemle – Hungarian Review of Bioethics) naprakész feldolgozása is. Ennek a hatalmas irodalom mennyiségnek a kezelése a legkorszerűbb és legmagasabb szintű könyvtári munka nélkül elképzelhetetlen. E tevékenység minőségirányítása is döntően fontos kérdés, hiszen a dokumentumok jelentős része a nemzetközi, regionális ill. országos szinten a törvényhozás, a kutatásirányítás, új eljárások bevezetése, új tevékenységek finanszírozási befogadása, ill. szakmai protokollok kidolgozása szempontjából is kiemelkedő fontosságú.

A feladat nagyságát egy személyes élménnyel szeretném illusztrálni. 2001-ben, egy Brüsszelben megtartott értekezleten megkérdeztem a DRZE vezetőjét, hogy hány fő dolgozik intézetében azon, hogy naprakészen tartsák a bioetikai adatbázisukat. Arról tájékoztattott, hogy ezen a feladaton hat főállású munkatársuk dolgozik²⁶ teljes munkaidőben.

Záró megjegyzés

A bioetika az először megfogalmazott fogalomból és koncepcióból rövid néhány évtized alatt diszciplínává és szemléletmóddá vált. Mára mint diszciplína és szemléletmód meghatározóvá vált nemzetközi, regionális és országos szinten a törvényalkotásban, de a civil szférában is, mint az orvostudomány, állatorvos-tudomány, mezőgazdaság, állattenyésztés, környezetvédelem, stb., és olyan területeken is megjelent, mint pl. oktatás, filozófia, etika, erkölcs(tan)/(teológia), szociológia, amellet, hogy mint önálló diszciplína is folytatja fejlődését. Ez a rövid tanulmány erről kívánt vázlatos tájékoztatást adni.

Bibliográfia

(Megjegyzés a Bibliográfiához: a közleményben foglaltak alapján teljesen nyilvánvaló, hogy ez a bibliográfia nem törekedhet semmiféle teljességre. Kizárólag /töredékes/ illusztrációul szolgál a bioetika kérdésköre nagyságának az érzékeltetéséhez, és a közlemény tartalma egyes forrásainak a fellelhetőségéhez.)

Beauchamp és Childress: Principles of Biomedical Ethics, Oxford University Press,

²⁶ Honnefelder L: személyes közlés, 2001

Oxford, New York, Toronto, etc., 1. Kiadás: 1979, 5. Kiadás: 2001

Egyesült Nemzetek (United Nations, UN) és szervezetei –

a témával kapcsolatos főbb dokumentumok (fő forrás: Sándor J, 2003)

United Nations

Universal Declaration of Human Rights (UN, December 1948)

International Covenant on Civil and Political Rights (UN, December 1966)

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

Universal Declaration on the Human Genome and Human Rights

(UNESCO, November 1997)

International Declaration on Human Genetic Data (UNESCO, October 2003)

Bioethics – International Implications

Proceeding of the Round Table of Ministers of Science

Paris, 22-23 October 2001

(UNESCO 2003)

UNESCO – IBC (International Bioethics Committee)

Proceedings, Ninth Session Vol. I and II

(UNESCO – IBC, 2003)

UNESCO – IGBC (Intergovernmental Bioethics Committee)

Third Session (June 2003), Proceedings

(UNESCO – IGBC, 2004)

WHO (World Health Organization)

Resolution WHA50.37 on Cloning in Human Reproduction (WHO May 1997)

Resolution WHA51.10 on Ethical, Scientific and Social Implications of

Cloning in Human Health (WHO, May 1998)

Európai Unió és Szervezetei – a témával kapcsolatos fontosabb dokumentumai

(fő forrás: Sándor J: 2003)

The European Parliament and the Council of the European Union

Charter of Fundamental Rights of the European Union (December 2000)

Directive 2001/18/EC of the European Parliament and of the Council of 12 March

2001 on the Deliberate Release into the Environment of Genetically Modified Organisms
and Repealing Council Directive 90/220/EEC

Council Directive 90/219/EEC of 23 April 1990 on the Contained Use of Genetically
Modified Micro-Organisms

Council Directive 90/220/EEC of 23 April 1990 on the Deliberate Release into the
Environment of Genetically Modified Organisms

Council Directive 98/81/EC of October 1998 amending Directive 90/219/EEC
on the Contained Use of Genetically Modified Micro-Organisms

European Parliament Resolution on Human Cloning of 7 September 2000

European Commission

The 25 Recommendations on ethical, legal and social implications of genetic testing, 2004

European Group on Ethics in Science and New Technologies

Opinion No. 3. Opinion on Ethical Questions Arising from the Commission Proposal

for a Council Directive for Legal Protection of Biotechnological Inventions, 30 September
1993

Opinion No. 4. The Ethical Implications of Gene Therapy, 13 December 1994

Opinion No. 6. Ethical Aspects of Prenatal Diagnosis, 20 February 1996

Opinion No. 7. Ethical Aspects of Genetic Modification of Animals, 21 May 1996

Opinion No. 8. Ethical Aspects of Patenting Inventions Involving Elements of

Human Origin

- Opinion No. 9. Ethical Aspects of Cloning Techniques, 28 May 1997
Opinion No. 11. Ethical Aspects of Human Tissue Banking, 21 July 1998
Opinion No. 12. Ethical Aspects of Research Involving the Use of Human Embryo in Context of the Fifth Framework Program, 23 November 1998
Opinion No. 15. Ethical Aspects of Human Stem Cell Research and Use, 11 November 2000
Opinion No. 16. Ethical Aspects of Patenting Inventions Involving Human Stem Cells, 7 May 2002
Opinion No. 18. Ethical Aspects of Genetic Testing in the Workplace, 28 July 2003
Opinion No. 19. Ethical Aspects of Cord Blood Banks (under elaboration – 2004?)
25 Recommendations on ethical, legal and social implications of genetic testing, 2004

Council of Europe

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocol No. 11 (ETS-005, ETS-155), signed in Rome on 4 November 1950
Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine (ETS-164, also referred to as 'Oviedo Convention, or 'Bioethics Convention', signed in Oviedo on 4 April 1997
(Magyarországon törvénybe iktatva: 2002 évi VI. tv.)

- Additional Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine, on the Prohibition of Cloning Human Beings (ETS-168), signed in Paris on 12 January 1998
(Magyarországon törvénybe iktatva: 2002 évi VI. tv.)

- Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine, on Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin (ETS-186), signed in Strasbourg on 24 January 2002

Parliamentary Assembly of the Council of Europe (Council of Europe)

- Recommendation 1160 (1991) on the Preparation for a Convention on Bioethics
Recommendation 1240 (1994) on the Protection and Patentability of Materials of Human Origin
Recommendation 1425 (1999) on Biotechnology and Intellectual Property
Recommendation 1468 (2000) on Biotechnologies
Recommendation 1512 (2001) on the Protection of the Human Genome by the Council of Europe

Committee of Ministers of the Council of Europe (Council of Europe)

- Recommendations of the Committee of the Ministers to Member States
Recommendation R (90) 3 Concerning Medical Research on Human Beings
Recommendation R (90) 8 on the Impact of New Technologies on Health Services, Particularly Health Care
Recommendation R (90) 13 on Prenatal Genetic Screening, Prenatal Genetic Diagnosis, and Associated Genetic Counselling
Recommendation R (92) 1 on the Use of Analysis of Deoxyribonucleic Acid (DNA) within the Framework of the Criminal Justice System
Recommendation R (92) 3 on Genetic Testing and Screening for Health Care Purposes
Recommendation R (94) 1 on Human Tissue Banks
Recommendation R (94) 11 on Screening as a Tool of Preventive Medicine
Recommendation R (97) 5 on the Protection of Medical Data
Recommendation R (97) 15 on Xenotransplantation
Recommendation R (98) 2 on the Provision of Haematopoietic Progenitor Cells
Recommendation R (2001) 5 on the Management of Organ Transplant Waiting

Lists and Waiting Times

- Evangelium vitae - Az Élet Evangéliuma (1995 március 25)
Szent István Kiadó, Budapest, 1996
- Ferencz A: A bioetika alapjai – Szent István Társulat, Budapest, 2001
- Ferenczi Adrienn: Genetika - Génétika; Beszélgetések; Harmat Kiadó, Budapest, 1999
- Fletcher J: Morals and Medicine, Princeton, 1954
- Fluss SS: International Guidelines on Bioethics, European Forum for Good Clinical Practice, 1999
- Folscheid D, Feuillet-Le Mintier B, Mattei J-F (éd): Philosophie, éthique et droit de la médecine, Presses Universitaires de France, 1997
- Gaizler G: Bioetika – Pázmány Könyvek - Osiris Kft, Budapest, 1999
- Gaizler G, Nyéky K: Bioetika – Gondolat Kiadó, Budapest, 2003
- Hidvégi EJ (szerk): A genom, Széphalom Könyvműhely, 2003
- Hottois G, Parizeau M-H: Les mots de la bioéthique
De Boeck Université, Bruxelles, 1993
- Korff W, Beck M, Mikat P (szerk): Lexikon der Bioethik,
Gütersloher Verlag, Gütersloh, 2000
- Kovács J: Modern orvosi etika – bevezetés a bioetikába, Medicina, Budapest, 1999
- Magyar Katolikus Püspöki Konferencia: Az élet kultúrájáért, körlevél a bioetika egyes kérdéseiről, Szent István Társulat, Budapest, 2003
- Makó J (ed): Bioetika, Ullrich Z (ed): Ökuméné, Széphalom, Budapest, 2003
- Potter VR: Bioethics, Bridge to the Future, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1971
- Ramsey P: The Patient as Person: Exploration in Medical Ethics
Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1970
- Sándor J (szerk): Society and Genetic Information – Central European University Press,
Budapest, New York, 2003
- Sgreccia E: Manuale di Bioetica, 3d ed., Milano, 1999
- Somfai B: Bioetika, (főiskolai jegyzet), Szeged. 1995

Törvények

1995. évi LXXXI. törvény Biológiai Sokféleség Egyezmény
1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről
1998. évi XXVII. törvény a géntechnológiai tevékenységről
1998. évi XXVII. törvény indoklása géntechnológiai tevékenységről
2002. évi VI. törvény az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezménye: Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezmény, valamint az Egyezménynek az emberi lény klónozásának tilalmáról szóló, Párizsban, 1998. január 12-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről
- Vizi ES: Research ethics problems (International Conference on Research Ethics, Bratislava, 1992)
- Vizi ES (ed): Egészségügyi Tudományos Tanács Tudományos és Kutatásetikai Bizottság (ETT TUKEB) Állásfoglalásai (1990 – 1999), ESZCSM, Budapest, 2003
- World Medical Association: Declaration of Helsinki (1964, 1975, 1983, 1989, 1996, 2000)

5. Fontosabb orvosszakmai portálok

6. EISZ

Impozáns külalakkal, egyszerűsödött belépési lehetőséggel, könnyebb kezelhetőséggel várja régi és új felhasználóit az EISZ Portál, ahol a gördülékenyebb kommunikációt elősegítő szolgáltatások is helyet kaptak. Az EISZ-szel most ismerkedők számára részletes segédanyaggal tesszük lehetővé az adatbázisok hatékony használatának elsajátítását. Az EISZ továbbra is ingyenesen biztosítja számos hazai és nemzetközi adatbázis elérhetőségét a felsőoktatási intézményekből és MTA kutatóhelyekről az interneten keresztül. Az új portál egyik újdonsága az elektronikus segédanyag. Ez azok számára készült, akik még csak most ismerkednek az EISZ által kínált lehetőségekkel, vagy már a rendszeres felhasználók közé tartoznak, de szeretnék elmélyíteni az elektronikus információforrásokkal kapcsolatos tudásukat.

Az új EISZ Portál fejlesztésekor szem előtt tartottuk a szolgáltatást rendszeresen igénybe vevő szakmai közönség érdekeit is. Reményeink szerint az oldalaink szakmai fórumoknak is helyet adnak majd, ahol a felhasználók megosztják egymással kérdéseiket, megoldásaikat.

Szintén új, interaktív szolgáltatás a szavazódoboz, melynek segítségével felhasználóink véleményét kérjük számos kérdéskörben. A korábbi szavazások eredményeit archívumban tesszük közzé. Az információs oldalak ezentúl angol nyelven is olvashatóak. A felsőoktatási intézményekben dolgozó EISZ kabinetfelelősök számára külön, jelszóval védett oldalakat hoztunk létre.